

ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE
KULTURNO - HISTORIJSKOG I PRIRODNOG NASLIJEĐA TK

M
O
D
R
A
C

MODRAC
Katalog izložbe

ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE
KULTURNO - HISTORIJSKOG I PRIRODNOG NASLIJEĐA TK

Autori izložbe i kataloga
Mr. sc. Kasim MEMIĆ, muzejski savjetnik
Dr. sc. Semir HADŽIMUSIĆ

Izdavač
JU Muzej istočne Bosne Tuzla
JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog
naslijeđa Tuzlanskog kantona

Štampa
Printas d.o.o. Srebrenik

Tuzla, 2023.

M O D R A C
Katalog izložbe

Tuzla, 2023.

Na površini od oko 2.200 ha formirana je hidroakumulacija Modrac.

Drugu polovinu XX stoljeća karakteriše ubrzan razvoj industrije na području Tuzlanskog basena. Istovremeno se osjeća nedostatak vode za industrijsku proizvodnju. Količine vode iz rijeke Spreče nisu dovoljne. Nestašica je bila naročito izražena u kritičnim godišnjim razdobljima (ljetu) kada rijeka Spreča ima nizak protok.

Rješenje je predstavljala izgradnja vještačke hidroakumulacije u slivu rijeke Spreče. Na taj način omogućuje se zadržavanje velike količine vode za sušno razdoblje.

Uz ovakav prvobitno postavljen cilj namjene akumulacije, ona je također trebala ispuniti i sljedeće ciljeve:

- obezbijediti sigurno i kontinuirano snabdijevanje dovoljnom količinom vode za potrebe industrije Tuzlanske regije;
- da se ublaže veliki vodeni talasi i spriječi plavljenje obradivih površina u dolini rijeke Spreče;
- da se omoguće melioracioni zahvati navodnjavanja Sprečkog polja i
- da se pokuša riješiti problem narastanja količina otpadnih voda iz industrijskih kapaciteta i gradskih naselja kroz smanjen stepen zagađenosti vode putem ispuštanja dijela akumulirane vode, što bi u praksi značilo da se izvrši razblaženje otpadnih voda.

Da bi izbor lokacije za buduću hidroakumulaciju odgovorio ovako postavljenim ciljevima morao je imati sistematski pristup koji će sadržavati sljedeće bitne elemente:

- bilans vode u slivu,
- prirodne uvjete,
- maksimalni kapacitet akumulacije i proticaj vode u funkciji zapremine i površine akumulacije,
- blizinu glavnih industrijskih postrojenja-potrošača vode i
- tehnička rješenja u funkciji investicionih ulaganja.

NAJINTERESANTNIJI PROBLEM TUZLANSKOG SREZA

Spreča će biti čista

— Uredjaji za pretiskavanje u banovičkoj separaciji trebaju da obezbijede potrebnu čistoću rijeke.

— Poduhvat se isplatuje za godinu dana

Dolina Spreče

Prilikom projektovanja separacije u Banovićima, polazilo se od toga da će u jednom satu otici u rijeku jedna tona ugljene prašine. Da bi se ta količina što više zadržala van rijeke, izgrađena su tri kaskadna bazena kroz koje je prolazila otpadna voda. Već prilikom puštanja u pogon separacije, pokazalo se da ti računi ni izdaleka nisu realni. Umjesto jedne, svakog sata ode u rijeku 12 tona ugljene prašine. Razumljivo se da su postojali bazeni i oni koji su naknadno građeni, smanjili

ZA MNOGE JE SPREČA VEĆ IZOLUJENA RIJEKA. JEDINO I NAJBЛИZE IZLETISTE I KUPALISTE PHAKTICNO JE ONESPOSLOBLJENO. UGLJENA PRAŠINA POMIJEŠANA SA ILOVACOM, VEĆ DRUGU GODINU PRETVORILA JE SPREČU U MRTVU RIJEKU.

I KAD BI SE SVA ŠTETA SVELA NA TO DA JE RIJEKA ONESPOSLOBLJENA ZA KUPANJE, LAKO BI SE NAŠLO RJEŠENJE. MEDUTIM, PRIVREDA LUKAVCA — NAROCITO FABRIKA SODE I KOKSARA — TREBA VELIKE STETNE PROSJEKSE. ŠTA VIŠE, FABRIKA SODE DOŠLA JE U VREMENU GODINE, ŠTA VIŠE, FABRIKA SODE DOŠLA JE U VREMENU JESENJIH KISA U TAKAV POLOŽAJ DA JE MORALA PRIVREMENO OBUSTAVITI RAD NEKIH POGOŃA. NAIME, TALOG KOJI SE SAKUPLJAO NA DNU RIJEKE ZA VRIJEME JESENIH KISA I PORASTA VODOSTAJA «KRENUO» JE I PHAKTICNO ONEMOGUĆIO KORISCENJE VODE ZA FABRIKU.

sadržinu ugljene prašine i gline u jednom litru od 240, na oko 80 grama. Ovak rezultat je sekundarnog karaktera i, ako se misli na konačno rješenje, moralo se tražiti nešto trajnije. I dok su u Banovićima o tome razmišljali, digli su se glasovi u Narodnom odboru Spreča, pa je došlo i do formiranja komisije za otpadne vode. Prilikom je bio sa svih strana. Banovići se tada obračunavaju za pomoć naučnim ustanovama. One odgovaraju da su zaurate, a neke od njih potpuno odbijaju da učestvuju. Naime, Banovići su tražili ne samo da im se tehnički saopšti stanje nego, što je najvažnije, da se preintraju i poslovi koje treba obaviti da se postigne cilj.

OBJEKTI ĆE SE ISPLATITI ZA GODINU DANA

Pošto dosad u našoj zemlji niko nije radio ovakve objekte, shvatljiva je rezervisanost mnogih stručnjaka. Medutim, ako se ima u vidu težina problema sa otpadnim vodama, shvatljiva je i upornost sa kojom su Banovićani pristigli na posao. Pronašli su stručnjaka Dr. inž. Ivana Ulićala iz Subotice koji je zajedno sa inženjerom Brankom Baždarcem, Vinkom Dobrinčevićem i Ivanom Kovčićem pristigao na posao. Za interesovali su se za rješenja sličnih problema u inostranstvu i pronalili nekoliko odgovarajućih firmi. Neke od njih su dale i određene garancije za svoje radove. Tako naprimjer, jedna američka firma garantuje da će upotreba njenih sredstava smanjiti zagađenost vode od 80 grama koline je sada postignuto od 240 koliko je bilo do skoro) na 60 grama po jednom litru.

Projekat je razmotren i svi su izgledi da će se sredstva do konca juna odobriti, a ona iznose 270 miliona dinara, od čega su 192 miliona za uveznu opremu. Medutim, kako se primjećuje, interes raznih firmi je takav da bi u traženju što povoljnijih ponuda cifra za uveznu opremu mogla znatno da se smanji.

VISOKA RENTABILNOST OBJEKTA

Ako sve bude išlo kako se predviđa i kako stručnjaci vjeruju, već iduće godine u ova doba uređaji bi počeli funkcionisati. Znači, tek iduće godine Spreča opet postaje naša u punom smislu riječi. Rentabilnost ovog objekta je nesvakidašnja. Ako se ima u vidu da oko 50.000 tona siroga uglja vrijednosti od 1 do 2.000 kalerija ode u rijeku, lako se zaključiti da se takav kvalitetan ugalj može prodati za 125 miliona dinara. Uzmimo dane kada je zbog otpadnih voda Fabrika sode morala da smanji svoju proizvodnju i sredstva koja je ulagala da se «otkako na brzinu snade», pa lako možemo zaključiti da samo za godinu dana ovaj objekat sebe isplaćuje.

Ovdje je važno istaći da se tim problem Spreče ne rješava ko zna ko. Ovo je najbitnija mjera da se propusti otklon, jer bi doveli u pitanje normalan rad i nekoliko važnih privrednih organizacija. Sada ostaje da se problem i dalje rješava. Fabrika vode i Koksara se moraju uključiti u ovaj poduhvat i na svojim «izlazima» također nešto predložiti.

Početak rješavanja problema sa gornjeg teka rijeke je prvi o- a. c. vake vrste u zemlji.

Sa gradilišta nove brane u Modracu

Spreča će biti zaustavljena

Kad kroz godinu-dvije izletnici i turisti budu porlazili kroz Kiseljak, umjesto uskog korita rijeke Spreče, dočekaće ih široko razliveno jezero! Mirne sprečanske vode različe se po prostornom polju, jer će im se samo jedan kilometar niže, kod Modraca, ispriječiti velika betonska brana koju podižu radnici građevinskog preduzeća »Tehnika« iz Tuzle.

A brana se podiže da bi se stvorilo veliko jezero u kojem će se sakupiti oko 160 miliona kubnih metara vode — potrebne za mnogobrojna industrijska postrojenja u Lukavcu.

Sjeseći prošle godine počeli su najzad radovi na izgradnji ove brane. »Tehnika«, prvi put u svojoj dugogodišnjoj građevinskoj djelatnosti, prihvatila se izgradnje hidrograđevinskog objekta. Brana se, istina, ne gradi da bi se snaga Spreče iskoristila za pokretanje turbina. Medutim, značaj ovog objekta za privredu tuzlanskog basena je ipak veoma velik. I ne samo za privredu koja će time uveliko riješiti problem vode za industrijska postrojenja mnogobrojnih fabrika, nego će imati znatnog odraza i na razvoj turizma u ovom kraju.

Vještačko jezero koje će se stvoriti postavljanjem brane, sva kako će ubrzo na svoje obale privući mnogobrojne turiste, a posebno ribolovce. Dotle će se vjerovatno riješiti i problem otpadnih voda banovičke separacije zbog kojih je sad Spreča neupotrebljiva za kupanje. Time će svakako i Kiseljak, a i Svatovac, biti znatno posjećeniji izletista.

Radovi na brani odvijaju se punim tempom. Građevinari »Tehnika« u neposrednoj blizini samog objekta izgradili su pravu fabriku betona koja će svojim kapacitetom upotpuniti zadovoljiti njihove potrebe.

Na lijevoj obali Spreče mineri skoro danonoćno svojim pištoljima i minama bule čvrste stijene u koje će uklijetiti armiranobetonsku luku buduće brane.

Graditeljima brane uveliko pomažu i mašine bez kojih bi skoro bilo i teško zamisliti podizanje ovakvog objekta. Buldožeri, pneumatski pištolji, makare i dizalice upotrebljavaju se na gradilištu da bi se što prije stiglo do čvrste mase Dubina »kontrafora« doseže i do 10 metara. A to se mora činiti, jer ovakav objekat mora biti postavljen na čvrsto tlo.

Front slobode, 01.08.1960.

Priča počinje daleke 1957. godine. Te godine izdato je rješenje kojim se daje vodoprivredna saglasnost za izgradnju vještačke hidroakumulacije na rijeci Spreči sa branom u tjesnacu Modrac. Rješenje je izdato od strane Uprave za vodoprivredu NR BiH Sarajevo od 12.1.1957. godine. **U narednih sedam godina završeni su svi predviđeni infrastrukturni radovi.**

Miroslav Hlubna

Detalj sa Turije prije izgradnje jezera

Lokacija brane i hidroakumulacije

Izborom tjesnaca Modrac za lokaciju izgradnje objekta brane i usvajanjem optimalne kote uspora brane od 200,00 m.n.m. definirana je lokacija na kojoj će se formirati hidroakumulacija.

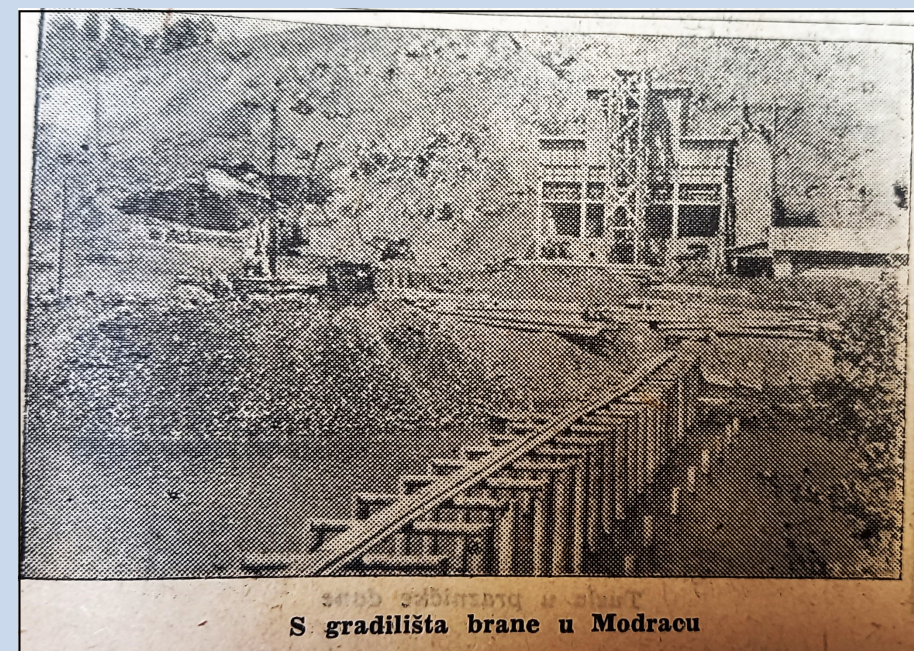
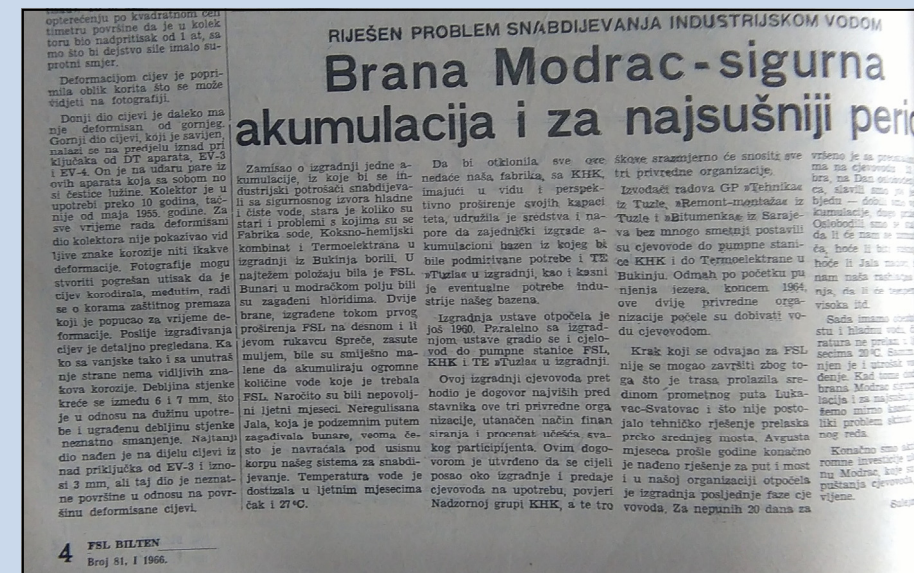
Sa istočne, jugoistočne i dijelom južne strane jezero okružuju padine planine Konjuh. Jedan dio južne strane, zatim sa jugozapada i zapada okruženje čine padine planine Ozren. Sa sjeverne strane to je brdo Tirinovac na području naselja Prokosovići, a na području naselja Bokavići tzv. Bokavičko brdo.

Sa sjeverne strane, na potezu Tirinovac-Bokavičko brdo, smjestio se tjesnac Modrac na čijem suženju je izgrađena brana „Modrac“.

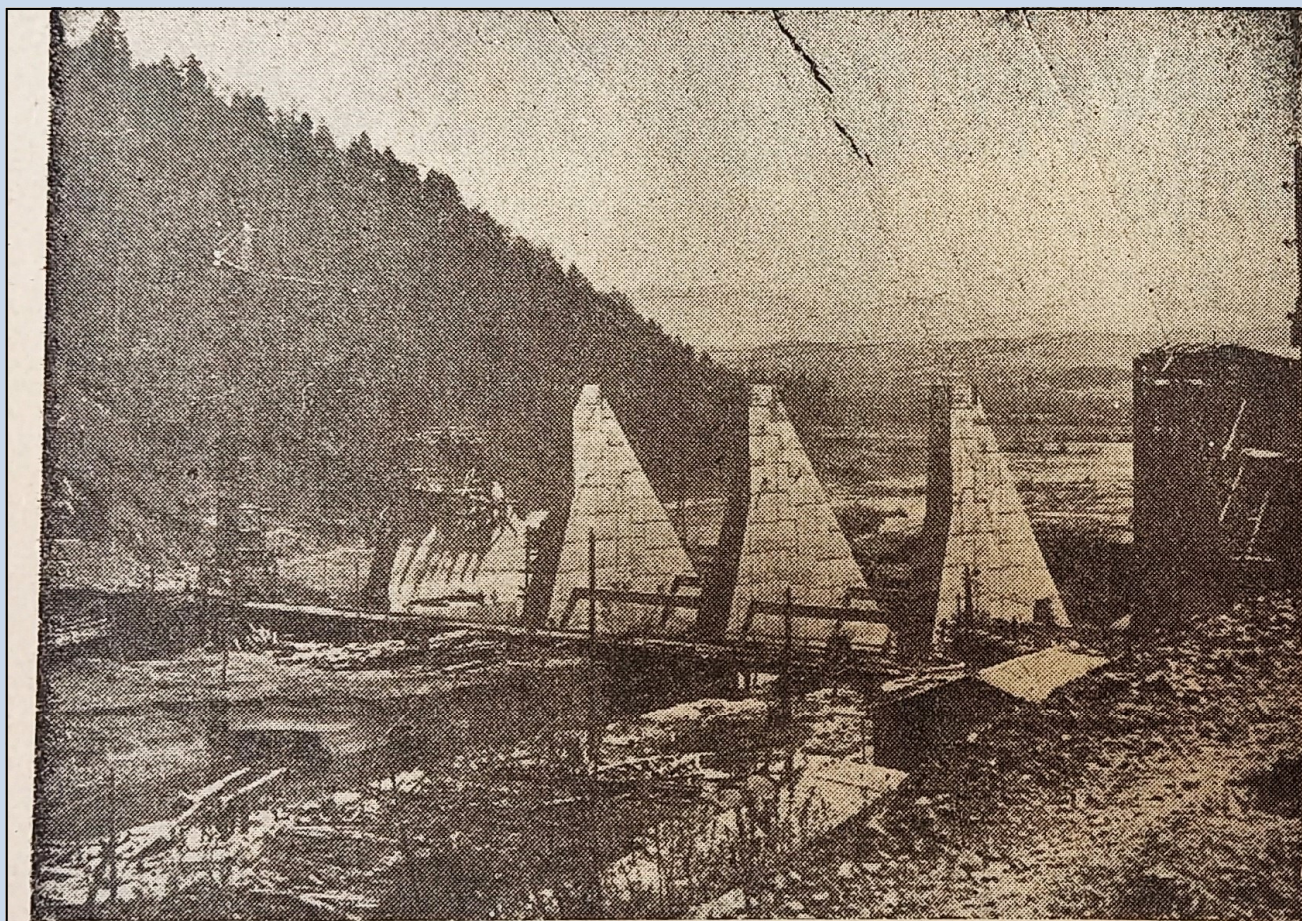
Izgradnjom brane formirana je hidroakumulacija na prostoru uzvodno od tjesnaca Modrac. Ona se nalazi u pravcu riječnih tokova rijeka Turije i Spreče, na površini koja teritorijalno-administrativno pripada gradovima Lukavac, Živinice i Tuzla. Zona potapanja je bila uglavnom skoro nenaseljena.

Područje neposredno uz hidroakumulaciju, odnosno obale, sljedećeg je geološkog supstrata:

- sjeveroistočna strana od brane prema naselju Kiseljak: serpentin, peridotit i lerzotit;
- od naselja Kiseljak prema ušću rijeke Spreče: pješčar, škriljava glina, pijesak i glina ilovača;
- istočna strana, jugoistočna, jugozapadna i zapadna strana od naselja Kiseljak preko ušća rijeke Spreče sve do puta za naselje Turija: aluvij i dolinski diluvij;
- sjeverna strana od puta za naselje Turija do brane: serpentin, peridotit i lerzotit.

Front slobode, 01.08.1960.

Izgradnja termo-elektreane Bukinje i akumulacionog basena u Modracu spada među najvažnije zadatke ove godine. O tome je posebno govoreno i na posljednjoj sjednici Narodnog odbora sreza Tuzla. Radovi na oba objekta obavljaju se užurbano.

Na slici: pogled na branu Modrac.

OBALOM MODRAČKOG JEZERA

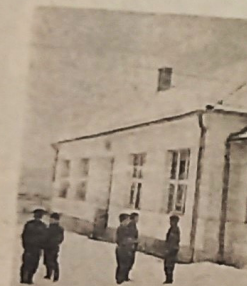
Gole vode...

Gole vode...

Kolona koja je odavde krenula — za nju više povratka nema. Mrtvi vjerni Sprečo od prošle nedjelje sve su pokrili i u jeterke svoje vjeli ehale uz crkveni divljih pataka kua za sada — uz tiho maglenjele puzanje, dva ili pet — to će obo vidjeti kao kuo slufajno radiste. A za jeteru, i najvise kreni koji još uvijek tvrduje sa svojom talasnjem velikog sohom puzi i krov i prozor. A nestalo je mnogih kragova i ograda od Eice — ljudi su se razilili.

Tekst: Bajro DAPO

Snímci: Miroslav HLUBNA

Posljednja igra u školskom dvo-
rištu...

riva u ograde, jednu dolinu koja je do-
ljuje okupljala mališane iz susjednih
sela, skrivala jata jarebica, ovdje iz-
među sjenokosa, žumara i proplana-
naka uvukla se voda i u nedogled raz-
lila. A to je tek početak priče o onoj
pravoj obali koja će između brda pri-
miti preko 160 miliona kubika vode na
površini od blizu 3 hiljade hektara.

PRICA O BETONU I VODI...

Davno su ovdje nastale priče o nestajanju ljudi u doline – ljudi su se navede iskupili, egzenisali, pravili planove kako da odvrte stružnjake. A oni su bili uporni, predjerali su svaki pedjal zemlje, brojkaše dokle- va šta znači imati jezero u Modracu. I prije nekoliko godina upravo kad su sešli Poljica, Svratova i drugih se- laca prećavali njive, silji plenicu, po- pravili su zgrade, obzladili mlade voć- ke, radili kade će tu vjekovati – a one strace Luke, zatjuntale su mine, odjeknula je klisura. E sad je kamen slagali su majstore. E sad je zdanje. Dimlja je klisura od zdroblje- nog kamena i u pitami predjor izrasi- su lukovi brane.

Pa sa onim rastom i ovom svečanosti prošle nedjelje ljudi su se oprostili,

Preko noći sela su se našla na obali. Pogledi radoznalih — tamo gdje je njlva po-
topljena, gdje su krovovi i pragovi napušteni...

opretili se na dugu i kad je napred-
sve bilo utrođeno i dan i noć i bezna-
kajem (u vodi prilikom) — dugo. Spre-
če bila je prepričana ljudima — osi-
nima. Oni mladi, lakoni su da na
jed zaleđenoj ledini odignu nosip-
nju utakmicu. I ostavi stative u su-
njima i uspomenu na dugu godine i
davu prošlost. Mehmed je zaleđeno

— Eno, tu je moja krčevina...
— Gledaj gdje sam mladost pro-
vela...

Brana je zatvorena. Beton i vođa su postali nerazdvojni.

Front slobode, 26.02.1964.

Oslobođenje, 8.3.1964.

Osnovne morfološke karakteristike hidroakumulacije Modrac

Jezero Modrac je po svojoj površini na trećem mjestu u BiH iza Buškog jezera ($P=55\text{km}^2$) i Bilećkog jezera ($P=33\text{km}^2$).

Neposredno poslije punjenja akumulacije, pri koti uspora od 200,00 m.n.m., osnovne morfometrijske karakteristike (prema projektnoj dokumentaciji) bile su:

- površina..... $17,10\text{ km}^2$
- ukupna zapremina..... $98 \times 10^6\text{ m}^3$
- korisna zapremina..... $86 \times 10^6\text{ m}^3$
- maksimalna dubina.....18,0 m
- prosječna dubina.....5,7 m
- maksimalna dužina.....10 700 m
- maksimalna širina.....1 600 m
- dužina obale.....33 250 m.

Voda hidroakumulacije prikuplja se sa površine od oko 1189 km^2 . Od tog sliv rijeke Spreče iznosi oko 832 km^2 , sliv rijeke Turije je oko 240 km^2 i neposredan sliv hidroakumulacije je 117 km^2

Front slobode, 30.09.1964.

Ing. Ivica Podhradski i radnici GP "Tehnika" Lukavac pri završetku radova, 1964. godine.

Arhiva KUD "Gajret" Puračić, porodični fotoalbum Zlatko (Ivica) Podhradski

Detalj sa izgradnje brane, *Front slobode*, 22.01.1964.

POSILIJE MNOGIH SMETNJI U FINANSIRANJU
BRANE I OTKUPA ZEMLJIŠTA

Završava se izgradnja vještačkog jezera kod Modraca

Mada je do skoro bilo sasvim neizvjesno, sada se pouzdano zna da se završetak izgradnje prve faze vještačkog jezera na Spreči kod Modraca neće odlagati. Prošle jeseni, kao što je poznato, gradnja ovog najvećeg vodoprivrednog objekta u sjeveroistočnoj Bosni, dospjela je u kritičnu fazu, iz koje se tada nije vidio izlaz. Zapelo je bilo sa investicijama. Zbog njihovog sporog priličanja u ranijem periodu, rok završetka brane pomjeren je za godinu dana. Investitor — Vodna zajednica tuzlanskog bazena »Spreča« nije imala 300 miliona dinara za završne radove. Nedostajalo je 265 miliona iz vodnog doprinosa, čiju je naplatu u aprilu prošle godine zabranila Služba društvenog knjigovodstva filijale Narodne banke u Tuzli. Banka je Vodnoj zajednici osporila pravo na prihod od usluga koje još ne pruža svojim članovima, pošto se akumulacioni bazen — glavni snabdjevač industrije vodom nalazi u izgradnji. Spor koji je Vodnu zajednicu doveo tako reći pred likvidaciju, još nije okončan. Oštećena strana podnijela je tužbu Višem privrednom sudu u Sarajevu, u kojoj pobija argument Banke da nije pružala usluge svojim članovima.

SPOR SA BANKOM TINJA — RADOVI SE NASTAVLJAJU

Spor sa Bankom koji je pogodio i vodne zajednice u Sarajevu i Dobruju, dospio je svojevremeno i u Skupštinu Bosne i Hercegovine, ali mu se još ne vidi kraj. Da se njegov ishod morao čekati u uvjerenju da će biti povoljno riješen, radovi na brani Modrac i ostali važni poslovi, koji su bili privremeno usporjeni i odloženi, potpuno bi se morali obustaviti. Kakve bi to krupne štete imalo za privredu izlišno je

dokazivati. Iz saznanja da se prekid izgradnje ovog objekta ne smije dozvoliti, potekla je sugestija da neophodne investicije za finansiranje preostalih poslova osiguraju u druženjem sredstava većih preduzeća u bazenu i republičkog fonda voda. Iz ovih izvora sakupice se 400 miliona dinara, koliko je potrebno za investicije u ovoj godini. Pretežan dio ove svote daće se za još neke manje radove na brani, dovršenje glavnog dovoda od brane do fabrike u Lukavcu i isplatu naknade za zemljište i preseljenje građevinskih objekata. Posljednja stavka je i najkrupnija. Zatvaranje brane još prošle jeseni bilo je onemogućeno time što naknada za ekspropisano zemljište, koje će potopiti jezero, nije bila isplaćena. Ovaj posao sada je u toku i biće priveden kraju tokom marta. Za isplatu zemljišta predviđeno je 130 miliona. Poljoprivrednom dobru »Spreča« za smještaj zgrada za krave s farme i stambenih objekata u Malinama, biće isplaćeno 100 miliona dinara.

Preostala sredstva daće se za podizanje armirano-betonskog mosta na rječici Gostilji. Preko ovog mosta prolazi novi put Serići—Zivinice, na kome će se ove godine izgraditi dionica duga 5 kilometara. Na preostalom dijelu trase ovog puta dugog 17 kilometara, radovi će se nastaviti u narednoj godini. Preko ove nove saobraćajnice, koja treba da zamijeni putove što će ih poplaviti jezero, Lukavac i susjedna sela oko Modraca, dobiće izlaz na auto-put Sarajevo—Tuzla. U neposrednoj blizini brane biće sagrađena pogonska zgrada, odakle će se upravljati uređajima i vršiti osmatranje objekta. Da bi se spriječilo zasipanje jezera bujicama sa ograna Konjuha, na rijeci Turiji u

tjesnacu Sokol, biće sagrađena bujična pregrada — brana visoka 15 metara.

PROLIETNE VODE BIĆE ZAUSTAVLJENE

Najvažniji radovi užurbano se završavaju. Industrija se već uredno snabdijeva vodom. Ona se kroz temeljne — prizemne ispušte propušta u rijeku, odakle je zahvataju filterski uređaji Koksare i Fabrike sode i crpna stanica Termoelektrane u Bukinju. Uređaji na brani omogućuju konstantan dotok vode koje ima dovoljno za fabrike a i za razblaženje otpadnih voda nizvodno od Lukavca. Na ovaj način industrija će uzimati vodu dok se ne završi izgradnja glavnog cjevovoda, koji ima prečnik od skoro 2 metra. Do pojedinih fabrika iz glavnog dovoda voda će dolaziti posebnim, manjim cjevovodima.

Punjenje jezera još nije počelo, jer je protok vode Sprečom sada neznatan. Krajem zime, kad nastupi otapanje snjegova, dva prizemna ispusta na betonskoj brani visokoj 30 metara, biće zatvorena. Kroz treći će se do završetka cjevovoda ispuštati 7—8 kubnih metara vode u sekundi za snabdjevanje industrije. Višak vode, koja će kad okopne snjegovi i dođu proljetne kiše, dolicala u količini od 20—30 kubika u sekundi, zaustaviće se iza brane. Tako će početi (davno predviđeno) punjenje proljetnim vodom velikog vještačkog jezera u podnožju Konjuha. Jezero treba da bude napunjeno do početka ljeta. Suvišne količine vode, od tada će se ispuštati preko prelivnih ispusta na vrhu brane. U jezeru koje će poplaviti 2.200 hektara sprečke doline uzvodno od Modraca i zahvatiti površinu kao Drinsko jezero, akumuliraće se 100 miliona kubika vode.

Poslije velikog nevremena i poplava u cijelom srezu MODRAČKA BRANA POLOŽILA ISPIT

Tuzla i Kladanj ostali bez vode za piće - Šekovići ponovo odsječeni - U Balatunu i Panjiku poplavljeno 600 kuća - Hiljade hektara zemlje pod vodom.

Nedaleko od brane »Modrace« Spreča se izliza iz svog korita preplavivši put za Lukavac. Autobus s radnicima jedva je prošao kroz pola metra duboku vodu

Višednevne kiše koje su padale u cijeloj zemlji pa i našem srezu izazvale su velike izlive rijeka i potoka,

I rječica Jala u svom donjem toku načinila je štetu. Na putu od Bukinja prema Husinu voda je podlokala oslonac betonskog mosta koji se zatim prepelovio

U LUKAVCU

Naivije je stradala zadruaga

I rječica Jala u svom donjem toku načinila je štetu. Na putu od Bukinja prema Husinu voda je podlokala oslonac betonskog mosta koji se zatim prepолоvio

Naiviše ie stradala zadruga

—

Foto: Samir Hadžimirić

Priluk

PANORAMA: Naselja Prokosovići i Priluk

Broj »Konjuh« prilikom »plovidbe« preko Majevice

NA JEZERU »MODRAC«

Besplatan prevoz brodom

Red vožnje izrađen po željama građana • »Konjuh« – prvijenac jezerske flote

U podnožje Konjuha — u jezero »Modrac«, porinut je brod »Konjuh«, koji odjednom može da preveze od 40 do 50 putnika. On nije porinut s uobičajene ta kozvane kobilice, već sa specijalnog kamiona i prikolice kojim su ga dovezli sa savskog pristaništa iz Brčkog.

Bio je to svečan trenutak ne samo za blizu 4.000 građana sa obala novopodignutog jezera iz kog se napaja vodom industrija tuzlanskog bazena, već i za sve one brojne ljubitelje prirode koji su se iskreno obradovali i stvaranju jezera i nabavci ovog plovnog objekta koji je u svojoj posljednjoj maršruti imao neobičan pravac: »plovio« je preko Majevice, prošao je kroz dobar dio tuzlanskog bazena, preko husinskih strana i dospio u jedan nov

I to sve — besplatno. To ne treba nikoga da iznenadi, jer stanovnici okolnih sela poslije stvaranja jezera ostali su bez većeg dijela puteva. To im je stvorilo teškoće u snabdijevanju i uopšte u saobraćanju s ostalim područjima. Recimo, rudari su posljednjih dana bili u veoma nezavidnoj situaciji. Morali su da gaze do pojasa po pličacima jezera samo da bi na vrijeme mogli da odu na posao, ili da bi se poslali mogli da vrate kućama.

Pošto je u isto vrijeme završena i skela kojom će se prevoziti životne namirnice, to se skidaju s dnevnog reda osnovni problemi ovog područja.

Samo, proći će još vremena dok se ljudi prilagode novim pejzažima i uopšte novim uslovima prevoza.

Sve u svemu počinje da se stvara i jezerska flota, koja, osim broda i skele, ima i određen broj čamaca. Moraće, znači, da se formira lučka kapetanija. Vodna zajednica »Spreča« iz Tuzle zaposliće, osim kapetana broda, još nekoliko strojara i vozača.

Zato brodu »Konjuh« na novom jezeru — svi žele: srećnu plovidbu!

Tekst: P. DURIC
Snimak: Abdulah DŽAFEROVIĆ

U JEKU ŽETVE U SEMBERIJI
DUCKA DČENICA

Oslobođenje, 22.07.1964.

Izgradnjom hidroakumulacije tradicionalna zanimanja stanovništva u naseljima koja gravitiraju se mijenjaju. Zemljoradnja koja je bila izvor sredstava za egzistenciju sada je svedena na veoma male obradive površine. Te površine čine okućnice domaćinstava. Primaran izvor sredstava za egzistenciju postaje industrija sa svojim kapacitetima u Tuzli, Lukavcu i Živinicama. Ista ona industrija koja je bila uzrokom potapanja obradivih površina i gašenjem osnovnog izvora sredstava za egzistenciju. Razvoj industrije obezbijediti će ili nadomjestiti izvor sredstava za egzistenciju.

Bilten FSL, 1968.

BIOGEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Šire slivno područje akumulacije Modrac, biogeografski pripada eurosibirsko – borameričkoj regiji odnosno ilirskoj provinciji. Unutar navedene biogeografske regije formiran je veći broj šumskih ekosistema koje se smjenjuju na vertikalnom profilu od obala akumulacije do najviših planinskih kota (vrh Mramor – 411 m). U najnižim dijelovima istraživanog područja (do oko 200 m.n.v.) razvijeni su degradirani šumski ekosistemi na močvarnim staništima, obrazovani na aluvijalnom jezerskom nanosu, posebno duž jugoistočne obale akumulacije. Ovo područje je preovlađujuće obraslo makrofitskom vegetacijom trstika i mrijesnaka.

Uz neposredno obalno područje (do oko 300 m n.v.) obrazovan je ekosistem mezohigrofilnih šuma i šiblaka sa hrastom lužnjakom. Dominantne edifikatorske vrste ovog ekosistema pored hrasta lužnjaka su još bijela vrba, crna joha i poljski jasen. Navedeni ekosistem higrofilnih šuma posebno u južnom brdskom dijelu područja postupno prelazi u ekosistem mezofilnih lišćarskih listopadnih šuma hrasta kitnjaka i običnog graba.

Glavne edifikatorske vrste fitocenoze brdskih mezofilnih šuma su: hrast kitnjak, obični grab, javor, trešnja, žestika, lijeska, kalina, hudika, šumarica, jagorčevina, plućnjak, žuti gavez, jalova jagoda i mnoge druge.

Zbog različitih antropogenih uticaja, slika primarne šumske vegetacije je bitno izmijenjena. Promjene su najizraženije na klimatski i reljefno povoljnim terenima, tako da su u nižim predjelima šume potpuno nestale ili su se zadržale samo sporadično i mozaično unutar poljoprivrednih zemljišta.

Sjeverna obala akumulacije desno od brane do Kiseljaka je dosta strma. Ovaj prostor je naročito interesantan i iznimno važan jer su u njemu naseljene ptice, siva čaplja i kormoran. Obje vrste se nalaze na popisu ugroženih ptica gnjezadrica u Federaciji Bosne i Hercegovine, gdje se na Crvenoj listi tretiraju kao osjetljive (VU) vrste. Ova činjenica je razlog više da se ovo područje treba zaštititi.

Šire područje akumulacije naseljava oko 60 vrsta sisara (19 vrsta šišmiša, 10 vrsta zvijeri, 3 vrste papkara i oko 21 vrsta glodara), koji čine vrlo značajnu komponentu hranidbene mreže. Navedeni ekosistem je stanište za razne vrste voluharica, kao što su livadska voluharica, poljski miš i vodena voluharica kao i dviju alohtonih vrsta nutrija i bizamski pacov koje žive u blizini vode gdje živi i vidra.

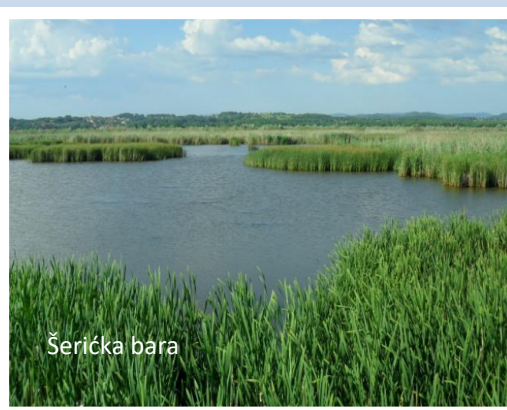
Šire područje akumulacije, a naročito poplavna područja odlikuje velika raznolikost ornitofaune. Pretpostavlja se da se broj vrsta koje se javljaju na ovom području kreće oko 250 od kojih je oko 150 redovno prisutno. Većina vrsta je povezana s močvarnim staništima.

Diverzitet staništa u i oko akumulacije Modrac su od izuzetnog značaja i vrlo su povoljna za gmizavce. Fauna gmizavaca međutim, takođe nije dovoljno proučena. Pored livadskog guštera i sljepića, prisutne su i široko rasprostranjene vrste kao što su zidni gušter, zelembać, kao i bjelouška i ribarica.

Na akumulaciji Modrac uočeno je prisustvo barske kornjače. Ona je u velikom dijelu Evrope zaštićena životinja uvrštena na Crvenu listu ugroženih vrsta, u Bosni i Hercegovini nije zaštićena, jer za to ne postoje adekvatni zakonski propisi i uvjeti. Barska kornjača je jedna od dvije slatkovodne vrste kornjača koja je autohtona na gotovo cijelom evropskom kontinentu. Njeno stanište je pretežno u velikim jezerima, mirnim rijekama i drugim mirnim vodama.

Turijjska bara

Šerićka bara

Barska kornjača (*Emys orbicularis* L.)

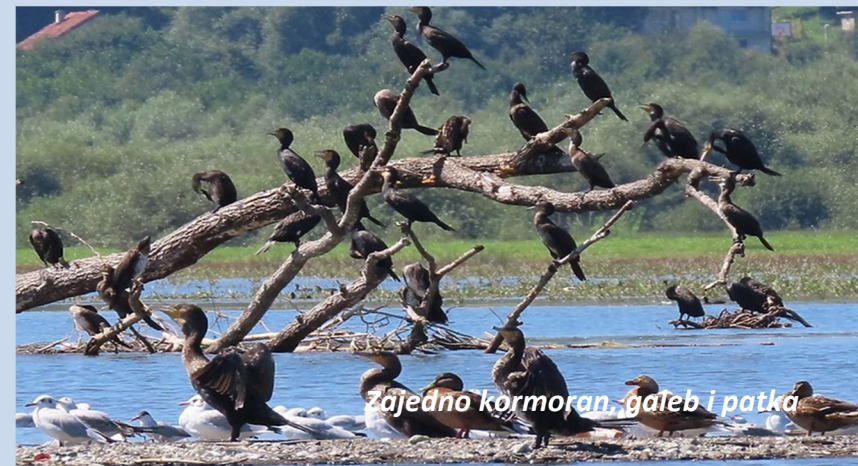

“Prvi ribar”, *Front slobode*, 5. 8. 1964.

U hidroakumulaciji Modrac prisutne su sljedeće vrste riba: šaran, som, karaš, linjak, deverika, crvenperka, štika, smuđ, balavac, sunčanica, vijun, čikov, bodorka, bjelica i druge. Radi se o vrstama koje podnose visok stepen zagrijanosti vode, smanjen udio kiseonika u vodi, povećanu zagađenost vode. Prema sastavu faune riba uočljivo je da se radi o vodi izrazito ciprinidnog tipa. Sa unosom atraktivnijih vrsta za sportski ribolov jezero može postati atraktivna destinacija sportskih ribolovaca.

Jezero je bilo najbogatije ribom od nastanka pa negdje do 1985. godine. Od 1980. do 1995. godine svi su se udružili da bi desetkovali riblji fond u jezeru. U tom nastojanju najveću ulogu imaju industrijske otpadne vode, separacije uglja i prekomjeran izlov (ribolovci i krivolovci). Klijen, škobalj, šljivar i linjak su nestali ili ostali u tragovima. U Modracu je 02.12.2000. godine na nesportski način ulovljen (“do danas na prostorima EX-Yu”) najveći šaran – ženka 41,380 kg u mrežu.

Zajedno kormoran, galeb i patka

Siva čaplja spremna za let

Labudovi ostaju zajedno godinama

KULTURNA BAŠTINA (izbor)

Stara džamija u naselju Priluk, grad Živinice

Prirodno-graditeljska cjelina drvene džamije u naselju Priluk kod Živinica proglašena je 2013. godine nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Nacionalni spomenik čine: drvena džamija, harem sa mezarjem i hrastova šuma koju čini 145 stabala hrasta lužnjaka. Ova grupacija hrasta predstavlja jedan je od rijetkih preostalih rezervata koji je ostao sačuvan od bogatog šumskog kompleksa hrastove šume kakav je nekada postojao u dolini rijeke Spreče.

Džamija u Priluku sagrađena 1735/1736. godine u potpunosti baštini tradiciju gradnje drvenih sakralnih objekata. Ruke nepoznatog, lokalnog majstora osim jednostavnosti konstrukcije dale su ovoj džamiji i ljepotu dekoracije baštinjenu na iskustvu i tradiciji.

Stara džamija u naselju Turija, grad Lukavac

Stara džamija u Turiji je sagrađena najkasnije krajem 19. stoljeća. Po svojoj arhitektonskoj izvedbi, može se reći da je ovo tipična stara bosanska džamija s drvenim četverovodnim krovom i drvenom zatvorenom munarom, izvedenom iz krova džamije. Za izvedbu džamije bili su zaduženi domaći majstori, a ista je građena od materijala sa ovih krajeva. Unutrašnjost džamije čine karakteristične ukrašene drvene izvedbe mahfila, mimbera i kjursa.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 2. novembra 2020. godine, donijela je odluku kojom se Graditeljska cjelina “Stara džamija u Turiji”, grad Lukavac proglašava nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

*Stećak u naselju Babice,
grad Lukavac*

Stećak na lokalitetu „Mramor“ u Babicama Gornjim, grad Lukavac. Radi se o stećku oblika stuba. Visina stećka je 150 cm, nema natpisa ni jasno vidljive ornamentike.

BOSANSKO MORE

Koncem 20. stoljeća uređen je dio obale u naselju Prokosovići koji je zbog bogate turističke ponude poznat pod nazivom “Plaža jezera Modrac” - “Bosansko more”.

Sead Hasanhodžić, bivši načelnik općine Lukavac, idejni je tvorac projekta “Plaža jezera Modrac” (Detalj s Novinarske regate 1999. godine)

Danas se turistička ponuda bazira na ugostiteljstvu i noćnom zabavnom životu.

Naslovna fotografija:
- M. Halilagić

Ostale fotografije:
- Arhiva Zavoda/Muzeja
- Internet reference

ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE
KULTURNO - HISTORIJSKOG I PRIRODNOG NASLIJEĐA
TUZLANSKOG KANTONA